

HYDRIS MOKDAHI

“Picasso és com una civilització sencera”

La família Vilató és fonamental en la conformació del Museu Picasso de Barcelona. Sense les donacions que han anat fent els seus membres, no es pot entendre aquest patrimoni artístic de la ciutat, visitat per centenars de milers de turistes cada any. L'àvia de Xavier, Lola Ruiz Picasso, es va quedar a viure a Barcelona i es va casar amb el neuropsiquiatre Joan Baptista Vilató, un

Xavier (Xavier Vilató, París, 1958) va néixer i créixer ben a prop de qui és considerat el gran artista del segle XX, Pablo Picasso, el seu besoncle. Aquest ambient artístic el va portar a prendre el camí de l'art malgrat la dificultat lògica de tenir tan a prop creadors excepcionals.

personatge avançat al seu temps. La parella va tenir set fills. El pare de Xavier, l'artista Javier Vilató i Ruiz (Barcelona, 1921-París, 2000), va marxar a París el 1946, es va casar i s'hi va quedar. Va esdevenir gendre del pintor Élie Lascaux, el qual era cunyat de Daniel-Henry Kahnweiler, el marxant de Picasso, i oncle polític del poeta Michel Leiris.

Tot i néixer a París, Xavier no ha deixat mai de vincular-se amb Barcelona. Un dels espais que més aprecia de la ciutat és el Museu Frederic Marès, per les seves col·leccions, pel seu respecte per l'artesanà, pel gust de col·leccionar que també té ell. Precisament, ara es pot veure l'obra de Xavier a Barcelona, a

través de la intervenció que ha fet en les col·leccions d'aquest museu: parteix d'un film de trenta minuts, per després entrar en un món que confon ficció i realitat. Així s'hi aproxima i rellegeix les col·leccions d'aquest museu insòlit i únic que és el Frederic Marès, que aplega una gran col·lecció d'escultura hispànica dels segles XI al XIX, però també col·leccions de mobles, orfebreria, indumentària, i d'objectes més artesanals i de la vida quotidiana. La intervenció pren el nom de "La Graine d'Amour. Xavier visita el Museu Frederic Marès" i es pot veure fins el 25 de maig. De tot plegat en parlem amb l'artista.

—Abans de començar, com us he d'anomenar?

—Xavier i prou, que Xavier Vilató era el meu pare. Aquesta dificultat amb els noms i els cognoms a la meua família ve de lluny: Pablo estava fart que l'anomenessin amb els cognoms del seu pare, que també era pintor, Ruiz Blasco, i va adoptar el cognom de la seva mare, per això el coneixem com a Pablo Picasso. Jo no podia triar el cognom de la meua mare perquè ella és filla del poeta Lascaux, molt conegut a França. De manera que m'he quedat sense cognoms, amb el nom i prou, Xavier.

—Els Vilató heu estat sempre una família molt discreta.

—El meu pare, que també era artista, no va voler mai que el vincuessin amb Picasso, perquè quan la gent ho sabia se'l mirava d'una altra manera.

—La vostra àvia, Lola Ruiz Picasso, es va quedar a Barcelona, es va casar amb el doctor Vilató, i la vostra besàvia, la mare del Pablo i de la Lola també vivia amb la família a Barcelona.

—Sí, ella era l'autoritat a casa. Era una dona molt especial que llegia diaris, escrivia ja a Màlaga, i era la connexió amb Pablo, sobretot per a aquells a qui agradava la pintura. Ella havia ajudat el seu fill a tesar les teles, en sabia de l'ofici.

—El Museu Picasso de Barcelona existeix en gran mesura perquè la família de Pablo Picasso es va quedar a Barcelona. La seva aportació al museu és fonamental i, tanmateix, poc coneguda.

—El Museu Picasso de Barcelona existeix perquè la meua família va fer donacions molt importants. Però sempre ha passat desapercebuda. En aquest sen-

tit, ha estat modesta i sense ganes de protagonisme. Ha estat gent molt elegant. Jo trobo que és una actitud de vida.

—Però podeu explicar-nos què ha representat realment la família Vilató per al Museu Picasso de Barcelona?

—Picasso va marxar a París, però tota l'obra d'infantesa i joventut es queda a casa dels seus pares. El seu pare es va morir i la mare se'n va anar a viure amb la filla, la Lola. I la família va continuar guardant en un bagul tots els dibuixos i pintures d'infantesa, i a les parets de la casa enien penjats quadres com *Ciència i caritat* i d'altres. I de tot això se'n va fer donació al museu.

—I com veieu ara amb perspectiva l'obra de Picasso?

—Sempre penso que si d'aquí a molts anys un home descobrís l'obra de Picasso en un museu, sense conèixer-ne res de res, i veies també els gravats, la ceràmica, tot el que va fer, aquest home pensaria que es tracta d'un museu d'una civilització no pas d'un sol artista. Picasso és com una civilització sencera. Va arribar en un moment de conjunció de moltes coses i ell, genial des de ben petit, format en la pintura ben aviat també, va bastir una trajectòria extraordinària, amb una capacitat de desmuntar-ho tot per tornar-ho a aixecar, increïble. I aquesta potència la va mantenir fins al final. Era un fènix permanent.

—M'havien dit que no us agradava parlar de Picasso.

—Si a vint anys m'haguessis proposat que parlés de Picasso i de Kahnweiler, de Lascaux i de Leiris, t'hauria dit que no i hauria fugit. Però ara, a la meua edat, ja ho tinc assumit, i entenc que tots aquests noms formen part del meu ADN: em vaig criar en una família especial, molt particular. Recordo que anava al col·legi i en un llibre de literatura hi havia reproduït un quadre del meu oncle Pablo. Jo treballava durant tota la setmana amb aquell llibre i al cap de setmana me n'anava a casa d'en Kahnweiler, que va ser el marxant de Picasso, i tenia el quadre penjat a la paret del menjador. Jo he vist moltes peces abans de saber el nom de qui les havia pintat. Quadres de Juan Gris, de Paul Klee, de Bracque, de Léger... I no sabia que eren d'ells. Després he anat posant noms als autors dels quadres que veia per casa. És clar, és una visió molt especial. Molt pocs nens han viscut l'art d'aquesta manera.

—**Naixeu a París...**

—Sí, vaig néixer a París i venia a Barcelona de tant en tant, en funció de la situació política. El meu pare havia lluitat amb els republicans els darrers mesos de la guerra i després va marxar a l'exili, però el van internar al camp d'Argelers, amb el seu germà més gran, que es deia Fin, que també era pintor. L'oncle Pablo els va treure d'Argelers, van passar uns mesos amb ell i després tots dos germans van tornar a Barcelona. Però els van posar a la presó i tot seguit els van fer fer el servei militar durant tres anys. Després, van intentar tornar a fer una certa vida cultural a Barcelona, però era un moment molt complicat, a la postguerra més cruenta. Ho van intentar abans que nasqués el grup Dau al Set. Però a la primera oportunitat, el meu pare i el seu germà van marxar a París amb una beca del Liceu Francès, de les primeres que donava. S'hi van instal·lar. I jo vaig néixer uns anys més tard.

—**Per la banda del vostre pare hi havia la família Picasso. I la banda de la vostra mare també era plena d'artistes i d'intel·lectuals.**

—El meu avi matern era un pintor també destacat, Élie Lascaux, que era cunyat de Kahnweiler i oncle del gran poeta Michel Leiris, amb el qual vaig tenir molta relació, perquè va viure més que els altres i, per tant, hi vaig poder tenir una relació d'adult. Perquè en Pablo es va morir quan jo era un adolescent.

—**Com us va conformar el fet de viure una infantesa i una joventut envoltada d'artistes?**

—Vinc d'una família immersa en el món de l'art: tothom creava al meu voltant. No he vist mai ningú que s'hagi jubilat; de fet, jo no sabia què volia dir estar jubilat. A més, tots aquests artistes et tractaven com un igual, t'integraven en les seves discussions, en el seu treball, en el seu viure. Per això, des de ben petit, he parlat i discutit amb tota naturalitat amb gent molt rellevant de l'art. És com aquell que neix en un circ i que de ben petit ja ha pujat dalt d'un elefant.

—**I què vau entendre?**

—De ben petit ja vaig entendre que els artistes treballaven i que alguns tenien més sort i més acceptació entre el públic i d'altres menys, però que el treball era per a tots el mateix: molta feina, moltes hores al taller... I d'una manera molt natural, més del que la gent s'imagina.

—**El talent no s'hereta, però viure en un ambient tan particular d'artistes d'avantguarda sí que deu conformar la sensibilitat i el gust d'una determinada manera.**

—Els ambients et construeixen, clar.

—**I com heu aconseguit individualitzar-vos?**

—La majoria de la família no s'ha pas dedicat al món de l'art. De tots els meus cosins només jo. És clar, és molta pressió. Però en el meu cas, tot el que he rebut m'ha donat força per crear el meu món. Amb tot, quan tenia divuit anys preferia que no se sabessin els meus vincles amb tots aquests artistes, perquè sinó la mirada cap a mi quedava massa condicionada. I això és molt desagradable. Però després de molts anys i de construir una història pròpia, ara fins i tot em fa il·lusió parlar de tots aquests noms de la família, que han estat tan importants pel món de l'art.

—**La vostra obra transmet una joie de vivre, un gust pel fer. Si més no en la proposta que feu al Museu Frederic Marès.**

“L'artista ha de ser lliure i treballar molt per assemblar-se a ell mateix”

—A mi m'ha apassionat sempre el món de l'artesanía, el treball al taller, el gravat, l'escultura... Embrutar-me les mans sempre m'ha agradat. Jo no he arribat al món de l'art amb ganes de fer cap ruptura, ni d'inventar un nou món, ni de fer cap revolució. La idea de modernitat, perquè jo he nascut enmig de la modernitat del segle XX, no l'he tinguda mai. Aquest afany per ser contemporanis m'ha semblat una broma. Perquè la contemporaneïtat és el present, és l'única cosa que tenim en comú i l'única cosa que és autèntica.

—**Per tant, què és el que valoreu a l'hora de crear?**

—El que veritablement m'interessa és el procés, el camí, i m'interessa poc el que es planteja abans de fer el camí. He vist molta gent explicant moltes coses i fent-ne molt poques. I sóc d'una generació que he vist l'obra disminuir i la cartera en plena expansió, en molts

artistes. Jo més aviat el que he fet és anar gestionant i organitzant el que coneixia. I he entès ben aviat que l'única cosa que un artista pot fer és intentar assemblar-se a si mateix. Al llarg dels segles veus que l'estil no sorgeix abans de fer un quadre.

—**En el món de l'art conceptual aquest pressupòsit no deu ser gaire ben vist.**

—Efectivament. I he lluitat perquè en el meu cas el que prevalgui sigui l'execució de l'obra. L'obra es fa fent-la. Jo no he format mai part de cap grup de la meua generació, més aviat he estat molt crític. He tingut fama d'estar en contra de l'art contemporani i no és així. Jo no he estat mai contra l'art contemporani, però el que m'interessa és que cadascú faci el seu camí. I ara hi ha tantes escoles que t'ho ensenyen tot! Hi ha joves artistes que surten d'escoles que parlen d'una obra com si et volguessin vendre una nevera. Ho trobo terrible. Per a mi l'artista ha de ser lliure i ha de fer tot el possible per assemblar-se a ell mateix. És una recerca de tota la vida. Per altra banda, els artistes sempre han dialogat amb les obres d'art anteriors. Per això aquesta idea de la modernitat sempre m'ha semblat una broma, una expressió infantil.

—**Dialogar amb l'art d'altres segles és el que heu fet al Museu Marès. No sols amb les peces d'art religiós, considerades d'alta cultura, sinó també amb totes les col·leccions d'art popular i d'objectes del Gabinet del Col·leccionista.**

—El que és fantàstic de l'art romànic i gòtic, del Renaixement i del barroc, és que era un art dirigit a la gent que no sabia llegir. Per tant, és un art que explicava coses i és un pedestal a la fantasia i a la imaginació. Des de molt jove m'ha fascinat el fet que una pintura, una escultura, pugui explicar coses. Que una obra expliqui coses no li treu pas misteri, tot el contrari. I jo suposo que és a través d'aquest camí que he arribat al cinema. He fet moltes pintures seqüencials i un dia em vaig adonar que s'assemblaven molt a un *storyboard*.

—**Aquest treball que heu fet sobre i amb el Museu Marès, quant de temps us ha pres i què en destaqueu?**

—Fa set anys que hi vaig començar a pensar. I en fa quatre anys, amb la Pilar Vélez, l'anterior directora del museu amb qui tinc molt de contacte, vam començar a treballar-hi. Sempre m'he

HYDRIS MOKDAHI

estimat molt aquest museu i he seguit les diferents reformes que s'hi han fet. És un museu molt eclèctic i a mi m'agrada molt l'eclècticisme, de manera que podríem dir que ens hem trobat: m'agraden molt les joguines, també col·lecciono moltes coses, m'agrada l'escultura gòtica i romànica, entenc aquesta visió d'en Marès. I valoro aquesta barreja de la peça popular amb aquella més exquisida. Per a mi la vida és això: aquesta barreja.

—Jugueu en la frontera entre la ficció i la realitat, també.

—M'explicaven que aquest museu una vegada va adquirir una verge, i que en un moment donat es va detectar que cada matí aquesta verge apareixia amb uns llavis marcats. Vull dir que són objectes de culte fora del seu context de culte, però que per a molta gent continuen essent objectes màgics. De manera que això ja és divertit. D'altra banda, si en una prestatgeria poses 15 verges,

per exemple, una al costat de l'altra, aquestes verges deixen de ser verges per passar a representar 15 jovenetes del segle XV. Perquè per a mi són els fantasmes d'aquelles joves de l'època. L'artista no s'imaginava els rostres, els agafava de la realitat. No hi ha res inventat, totes les verges del museu són de fet retrats de les dones d'aquella època. I això em fascina molt.

—En feu una interpretació molt poc religiosa.

—Jo sóc ateu, però tot això m'ho miro amb un gran respecte. La meua no és una intervenció que es vol fer notar, tot el contrari. M'encanta veure persones que entren en una de les sales del museu i no saben on he col·locat la meua peça. Quan la descobreixen, la troben molt estranya, és clar, és la peça estranya en aquella sala. Però quan el visitant mira una de les peces del costat, també la troba estranya, i

aleshores ho concep tot com a estrany i ja no hi ha classicisme i no hi ha res, només uns artistes que han anat construint les seves fantasies. I al final, el visitant acaba veient la meua peça com un diàleg amb les del segle XIV. I és això, un diàleg.

—Un altre element interessant d'aquesta intervenció en el Museu Marès és que el punt de partida és una pel·lícula de 30 minuts.

—Sovint després de fer una pel·lícula pensava: quina pena que la gent després de veure la pel·lícula no pugui veure en directe els decorats i tots els elements relacionats amb la història que he creat. De manera que aquí, al Marès, vaig imaginar una proposta on, després de veure la pel·lícula, la gent es trobés immersa dins la pel·lícula, d'alguna manera. Sovint hi ha molt poc marge entre la realitat i la ficció. I en aquesta proposta el que desplaça és l'angle on situes l'observador. Per a un animista com jo, aquest museu és fantàstic.

—La pel·lícula té tres escenaris: Barcelona, París i Menorca. Són els vostres paisatges vitals actuals?

—A Menorca, hi tinc un taller i allí vaig fer els decorats de la pel·lícula i els vaig gravar i també vaig gravar una mica de bosc menorquí. Sí que són els meus paisatges vitals. És clar, ja explico molt de mi mateix en les obres que realitzo. De fet, el que faig és explicar la meua vida, el que veig, el que sento o el que no sento, el que sé, el que no sé, el que intento saber pintant...

—Què representen cadascun d'aquests territoris?

—Com tot fill d'exiliat porto al cor una Espanya mítica. Jo vaig ser espanyol fins als divuit anys, fins que vaig haver d'escollir nacionalitat. També em vaig casar amb una noia que era filla d'exiliats. I al llarg dels anys hem anat recuperant hispanitat i catalanitat. Tot i que per a mi Barcelona és la meua segona ciutat, això és ben clar, també he fet moltes estades a Andalusia i m'he vinculat i compromès molt amb la casa-museu de Picasso a Màlaga. I Menorca és un lloc on vaig aterrar fa vint anys i on m'amago i treballo. Jo em trobo bé en molts indrets diferents, tinc la capacitat de fer-me'ls meus.

Montse Serra